

Чалий В.І.

викладач,

*Глухівський агротехнічний інститут імені С.А. Ковпака
Сумського національного аграрного університету*

РОЗВИТОК ПАТРІОТИЧНОЇ СПРЯМОВАНОСТІ СТУДЕНТІВ КОЛЕДЖУ В ПРОЦЕСІ ПРОФЕСІЙНОЇ ПІДГОТОВКИ

Постановка проблеми у загальному вигляді та її зв'язок із важливими науковими та практичними завданнями. Після розвалу Радянського Союзу патріотична спрямованість виховання школярів, студентів і молодих людей втратила ключове значення для незалежних держав, що утворилися. На перший план вийшли матеріальні цінності, що сприяло кризі особистості, яка розростається. Втратило всяке значення поняття «патріот» і «захисник Батьківщини».

Що стосується загальнодержавних заходів, їх ставало усе менше і менше. І тільки з 2001 року в Україні замислилися про те, що без виховання патріотизму неможливий подальший розвиток української нації. Розвиток України у ХХІ столітті в галузі освіти направлений, перш за все, на формування високоосвіченої та патріотичної особистості.

Так автори Барилко Є.О. та Барилко С.М. відмічають, що створення відповідних передумов для становлення і саморозвитку молодої особи, яка є відданою своїй державі, гідним громадянином, виховання покоління, здатного навчатися та розвиватися на протязі усього життя, створювати та передавати найбільш важливі цінності демократичного громадянського суспільства, вкрай необхідне в нашій країні [2, с. 3]. Неможливо прийти до розуміння усієї важливості розвитку патріотизму у кожної людини нашої колісць цілісної і згуртованої країни.

У «Національній доктрині розвитку освіти України у ХХІ столітті» [7] слід виділити декілька основних напрямків, які стосуються розвитку патріотичної спрямованості учнів та студентської молоді, а саме:

- формування особистості, яка усвідомлює свою належність до українського народу;
- збереження і продовження української культурно–історичної традиції, виховання шанобливого ставлення до українських національних святинь, української мови, історії і культури всіх національностей, які проживають в Україні, формування культури міжетнічних і міжособистісних відносин;
- виховання людини демократичного світогляду, яка поважає громадянські права і свободи, традиції народів і культур світу, національний, релігійний, мовний вибір кожної людини;
- підготовку людей високої освіченості і моралі, кваліфікованих спеціалістів, здатних до творчої праці, професійного розвитку;
- розвиток дитячого і юнацького спорту, туризму;
- етичне, естетичне та екологічне виховання.

Наближені завдання системи освіти в Україні в напрямі розвитку патріотичної спрямованості в процесі професійної підготовки зустрічаємо також в Концепції розвитку неперервної педагогічної освіти (Наказ МОН № 1176 від 14.08.13 року), Національній програмі виховання дітей та учнівської молоді в Україні, Державній національній програмі «Освіта» (Україна XXI сторіччя), Законі України «Про освіту» тощо.

В той же час, патріотична спрямованість зазначених державних заходів спрямована, в першу чергу, на молодь, що проходить навчання в загальноосвітніх установах. Тому дуже актуальним залишається питання розвитку патріотичної спрямованості студентів в процесі професійної підготовки, необхідність вирішення комплексу існуючих проблем патріотичного виховання в системі професійної освіти.

Аналіз останніх досліджень і публікацій, в яких започатковано розв'язання даної проблеми і на які спирається автор, виділення невирішених частин загальної проблеми, котрим присвячується означена стаття.

Вивчення наукової літератури з питань патріотичної спрямованості, розвитку патріотизму, патріотичної освіти студентів в процесі професійної підготовки дозволяє зробити висновок про те, що системі патріотичного виховання приділено достатньо уваги з боку вітчизняних і зарубіжних вчених.

Серед комплексних досліджень українських вчених необхідно зупинитися на наступних: Гавлітіна Т. М. Національно-патріотичне виховання підлітків в умовах позашкільного навчального закладу, Гевко О. І. Національно-патріотичне виховання студентів вищих педагогічних закладів засобами декоративно-ужиткового мистецтва, Додурич С. М. Формування патріотичних цінностей у студентів коледжів засобами краєзнавчо-пошукової діяльності, Долецька С. В. Патріотичне виховання молодших школярів у процесі краєзнавчої роботи, Дроговоз В. А. Патріотично-військове виховання студентської молоді в освітньо-виховному просторі університету, Зубцова Ю. Є. Формування патріотичних якостей молодших школярів у взаємодії школи та сім'ї, Кутовий Р. В. Патріотичне виховання курсантів вищих навчальних закладів системи МВС України в навчально-виховному процесі, Мисак Б. П. Формування військово-патріотичної готовності учнівської молоді до захисту Вітчизни, Оришко С. П. Патріотичне виховання старшокласників у процесі туристсько-краєзнавчої діяльності загальноосвітніх навчальних закладів, Боровик О. В. Психологічні умови формування патріотичної свідомості учнів ліцеїв.

В межах нашого дослідження великий інтерес являють роботи російських авторів, зокрема: Баландін М. А. Розвиток патріотичної спрямованості студентів коледжу в процесі професійної підготовки, Лаврова Т. В. Розвиток патріотичної самосвідомості студентів коледжу, Строганова Л. В. Педагогічні умови формування патріотизму в процесі вивчення курсу педагогіки в педагогічному коледжі, Телегін В. О. Організаційно-педагогічні умови патріотичного виховання студентів коледжів.

Для з'ясування сутності таких процесів і явищ як патріотизм, патріотичне виховання та патріотична спрямованість студентів коледжу були використані

праці таких авторів: Баландін М. А. [1; 5], Барилко Є. О. [2], Барилко С. М. [2], Журба К. [3], Доукіна О. [3], Качур М. М. [4], Лешер О. В. [5], Мельнікова О. В. [6], Неруш М. В. [8], Ярмаченко М. Д. [9] тощо.

Напрацювання досвіду та вдосконалення розвитку патріотичної спрямованості студентів коледжу в процесі професійної підготовки обумовлене реалізацією першочергових завдань самої системи патріотичного виховання, змінами, які відбуваються в сучасній Україні.

Метою статті є дослідження явищ патріотизму, патріотичного виховання і патріотичної спрямованості студентів коледжу в процесі професійної підготовки.

У зв'язку з цим в роботі поставлено і вирішено наступні завдання:

- дати визначення поняттям «патріот» і «патріотизм»;
- охарактеризувати складові патріотизму і патріотичного виховання;
- дослідити проблему патріотичного виховання молоді;
- узагальнити визначення спрямованості і окреслити сутність патріотичної спрямованості студентів коледжу;
- виявити першоджерела патріотичної спрямованості студента коледжу;
- визначити рівень патріотичної зрілості.

Виклад основного матеріалу дослідження з повним обґрунтуванням отриманих наукових результатів.

В даний період національно–духовного відродження України існує потреба виховання учнів гідними громадянами та патріотами. Велика кількість кризових явищ українського суспільства виникла через кризу національної ідеї, через відсутність національної свідомості та патріотизму. Цю проблему потрібно вирішити якнайшвидше. Задля гідного національно-патріотичного виховання учнів необхідно об'єднати зусилля сім'ї, школи та суспільства в цілому.

Для повного та комплексного розуміння теми, слід зупинитися на таких основних елементах окресленої проблеми як патріот, патріотизм, патріотичне виховання та патріотична спрямованість студентів коледжу.

Термін «патріот» (patriotes) грецькою мовою значить «земляк, співвітчизник» [4, с. 55].

Педагогічний словник за редакцією М. Ярмаченко визначає «патріотизм» як «суспільний і моральний принцип, що характеризує ставлення людей до своєї країни, яке виявляється в певних діях і складному комплексі суспільних почуттів, що звичайно називається любов'ю до Батьківщини» [9, с. 356].

Патріотизм, на думку Мельнікова О. В., це невід'ємна потреба людини, яку необхідно задовольнити заради матеріального та духовного розвитку особи, зміцнення впевненості у гуманістичному способі життя. Людина повинна усвідомлювати свою історичну, національну та духовну належність до своєї Батьківщини, а також бачити демократичні перспективи своєї країни у світовому масштабі [6, с. 84].

Журба К. і Доукіна О. патріотизм визначають як рівень розвитку нації та стадію процесу державотворення. В свою чергу, сам патріотизм визначається етнічною належністю особи та її прив'язаністю до рідного дому та землі.

Зазвичай національно–патріотичне виховання відбувалося у рамках родини, але національна культура, традиції, звичаї, соціальні інститути та закони також відіграють важливу роль.[3, с. 236].

Патріотизм, як вважає Неруш М. В., це любов до Вітчизни, відданість народові та гордість за нього, бажання захищати та примножувати його надбання, зберігати загальнолюдські та національні морально-духовні цінності. Патріотизм – це не лише любов та відданість Вітчизні, але й бажання власними вчинками слугувати інтересам своєї країни. Бути патріотом – означає пишатися матеріальними та духовними надбаннями свого народу, своєї Вітчизни, прагнення зберегти її індивідуальні властивості, її культуру, а також захищати інтереси не лише своєї громади, але й всього народу. Історичне коріння патріотизму походить із віри в Бога згідно традицій предків, прив'язаності до землі, до місця, де людина народилася, до своєї мови, традицій та культури свого народу [8, с. 178].

Патріотизм складається з когнітивної, емоційно-ціннісної, діяльно-творчої, етноідентифікаційної та полікультурної складових [4, с. 59].

Отже ми бачимо, що більшість науковців асоціюють патріотизм, перш за все, з любов'ю та відданістю Вітчизні. Він включає наступні складові: повага до Вітчизни та свого народу, повага до мови та історії, зацікавленість національною культурою та традиціями, відданість Батьківщині та готовність захищати її. Але, в той же час, патріотизм має набагато складніший і ширший зміст.

Проблема патріотичного виховання нинішньої молоді критично важлива для виховання свідомих громадян та цілісних особистостей. Патріотичне виховання дає молоді змогу реалізувати себе у суспільстві. Особа, що вихована патріотом, прагне покращити майбутнє суспільства в цілому та кожної людини окремо. В наші часи патріотичне виховання актуальне як ніколи. Основною його проблемою є відсутність сформованої патріотичної ідеї у молоді, тому таку ідею необхідно виховувати, і таким чином повертати молоді духовні цінності.

Що стосується саме розвитку патріотичної спрямованості студентів коледжу, комплексне дослідження в рамках дисертаційної роботи і великої кількості статей проводив Баландін М. А. Він подає узагальнене визначення спрямованості, в контексті патріотичного виховання студентів в коледжі, як складну освіту особи, що обумовлює особливості тенденцій поведінки і дій людини, її відношення до інших осіб, до себе, свого майбутнього [1, с. 49]. Класифікувати патріотичну спрямованість можна на: світоглядну, професійну, побутову і інші. Отже, патріотичну спрямованість можна охарактеризувати як інтеграційну особову освіту, що обумовлює розвиток патріотичного світогляду, стосунків і поведінки, стійких і відносно незалежних від динамічних тенденцій часто змінюваної навколишньої дійсності (передусім, тенденцій потягу і тенденцій необхідності), через сукупність мотивів, які можуть змінювати напрям дій особи [1, с. 49].

Лешер О. В. та Баландін М. А. стверджують за результатами власних досліджень, що «вікові особливості студентів коледжу характеризуються

недостатньою сформованістю ціннісних орієнтацій, переконань, світогляду. Патріотизм дозволяє їм приймати правильні рішення в ситуаціях вибору, що підтверджує актуальність організації цілеспрямованої роботи по розвитку патріотичної спрямованості молоді, зокрема, студентів коледжів» [5, с. 62–63].

Таким чином, першоджерелом патріотичної спрямованості студента коледжу є система його цінностей, яка задає вектор цілеспрямованої діяльності.

Важливими для нас є результати дослідження російського вченого Баландіна М. А. Автор прийшов висновку, що кінцевим підсумком розвитку патріотичної спрямованості студентів коледжу є рівень патріотичної зрілості (остаточно сформований патріотичний аспект світогляду). Серед характерних рис патріотичної зрілості автор виділяє: визнання людини як абсолютної цінності; дотримання поведінки і стосунків, які не йдуть в розріз з патріотичними цінностями (любов і прихильність до рідного краю, природи, Вітчизни, рідних, близьких та співвітчизників); вирішення конфліктів можливе тільки мирним шляхом (наси́льство ні в якому разі не може призвести до бажаних наслідків); повага до законів країни; працьовитість і відповідальне відношення до справи; відповідальне ставлення до своїх вчинків [1, с. 51].

Автори Лешер О. В. і Баландін М. А. за допомогою анкетного опитування, приходять до висновку, що студенти коледжу слабо представляють, що таке патріотизм і як він пов'язаний з іншими цінностями. Науковці запровадили експериментальну програму з метою виявлення розвитку патріотичної спрямованості студентів коледжу і для поступового формування патріотичних почуттів у кожного учасника.

Для розширення ціннісної бази патріотичної спрямованості вирішили зв'язати патріотичні цінності студентів з іншими, вже наявними у них, серед яких: «сім'я, друзі, рідна країна, рідна природа, рідний будинок, стабільність, цілісність, об'єднання, взаємодопомога, підтримка, спільна робота, згуртованість, успіх, досягнення, героїзм, безпека, гідність, відданість, національна злагода, соціальна згода, соціальна справедливість, духовна безпека, здатність протистояти загрозам, духовне здоров'я, духовний імунітет, національна свідомість, сильна країна, багатство країни» [5, с. 65].

Також будувалися ціннісні ланцюжки:

– спільна робота – підтримка – взаємодопомога – згуртованість – досягнення – гроші – свобода;

– духовна безпека – здатність протистояти загрозам – духовне здоров'я – духовний імунітет – законність – права людини – справедливість [5, с. 65].

Окрім російського досвіду, який нам ближчий за духом і менталітетом особи, досить цікавим у цьому напрямку досліджень буде досвід Сполучених Штатів Америки, які, на думку автора, випереджають Україну набагато вперед. Саме найкращий досвід країн, які вже досягли необхідної межі та набули практичних навиків у розвитку особи-патріота, слід брати за основу і додавати національні особливості, формуючи свій власний національний шлях патріотичної направленості системи освіти.

Дуже показовим та наочним є досвід США, де виховання патріотизму здавна є найпріоритетнішим питанням, що допомагає багатонаціональному

населенню цієї країни об'єднатися політично та психологічно, та стати єдиною національною спільнотою. Великий інтерес представляють такі складові розвитку патріотичної направленості в Америці як: керований та спрямований на досягнення мети педагогічний процес; вчитель є взірцем для учні; різноманітні види навчання (формальне та неформальне); розвиток учнівського самоврядування; святкування днів національних свят в душі патріотизму; формування позитивного ставлення до добропорядного громадянина; екологічна діяльність; ознайомлення з героїчним минулим народу Америки; розповіді про внесок Сполучених Штатів Америки у світовий розвиток науки, спорту та культури; зустрічі з видатними американцями (герої існують і нині); на думку американських спеціалістів, дебати є дуже ефективною формою патріотичного виховання.

Нажаль, в Україні означені заходи не проводяться, або проводяться в незначній кількості. Прикладом може бути Бориспільський район, де вже досить довгий час провадиться акція «Дорогами славних синів України». Мета цієї акції – вивчення поетичної, наукової та мистецької спадщини славетних українців. Серед краєзнавців Бориспільщини особливо виділяється Андрій Степанович Зиль, що став автором великої кількості напрацювань з історії рідного краю. Завдяки йому було видано книги про П. Чубинського, І. Сулиму, про часи війни на Бориспільщині та інші. Андрій Степанович є головою районної організації національної спілки краєзнавців України.

Патріотизм – це ціннісне відображення у свідомості людини відношення до Вітчизни, яке проявляється у суспільній активності та цілеспрямованій діяльності заради своєї країни. У цьому сенсі патріотизм є соціокультурною цінністю і може вважатися найважливішою складовою розвитку української нації.

Батьківщина є об'єктом патріотизму та його соціокультурною основою. Головним суб'єктом патріотизму є особистість, що реалізує себе з точки зору соціальних відносин. Патріотизм об'єднує духовну, громадянську та соціальну діяльність особистості, суспільної групи чи спільноти, що відчуває нерозривний зв'язок з Батьківщиною, та втілює у своїй діяльності соціокультурне значення своєї Батьківщини.

Оновлення української школи не можливе без реформи виховної системи. Її необхідно направити на виховання свідомих громадян та патріотів незалежної України. Питання патріотичного виховання молоді є дуже важливим, його вирішення матиме великий вплив на майбутнє України. В даний час наша економіка є нестабільною, і без духовного стрижня в системі виховної роботи молодь перестає сприймати Україну як сильну незалежну державу з унікальною культурною спадщиною.

З цієї причини розвиток патріотичної спрямованості та патріотичне виховання дітей потрібно починати ще з початкових класів школи.

Національно–патріотичне виховання молоді повинне формувати відчуття патріотизму, відданість зміцненню державності, активної громадянської позиції, оскільки це зараз є загальнодержавною проблемою.

Список використаних джерел:

1. Баландин М. А. Формирование патриотической направленности студентов колледжа / М. А. Баландин // Психология и педагогика: методика и проблемы практического применения: сборник материалов XII Международной научно-практической конференции. В 2-х частях. Часть 2 / Под общ. ред. С. С. Чернова. – Новосибирск: Издательство «СИБПРИНТ», 2010. – С. 48–52.
2. Барилко Є. О., Барилко С. М. Роль позакласних виховних заходів у патріотичному вихованні учнів середніх шкіл США // Духовність особистості: методологія, теорія і практика. – 2011. – № 5 (46). – С. 3–5.
3. Журба К., Докукіна О. Пізнавально-розвивальні можливості гірського середовища та їх використання в навчально-виховному процесі гірських шкіл // Гірська школа українських карпат. – 2013. – № 8–9. – С. 235–239.
4. Качур М. М. Поняття «патріотизм» в українській науковій педагогічній думці // Педагогічні науки: теорія, історія, інноваційні технології. – 2013. – № 6 (32). – С. 54–61.
5. Лешер О. В., Баландин М. А. Патриотическая направленность студентов колледжа: ценностный аспект // Вестник ЧГПУ. – 2010. – № 9. – С. 60–66.
6. Мельнікова О. В. Проблеми патріотичного виховання сучасної молоді // Духовність особистості: методологія, теорія і практика. – 2012. – № 2 (49). – С. 83–89.
7. Національна доктрина розвитку освіти України у XXI столітті: Затверджено Указом Президента України від 17 квітня 2002 року № 347/2002. Електроний ресурс. – Режим доступу: <http://zakon1.rada.gov.ua/laws/show/347/2002>
8. Неруш М. В. Національно-патріотичне виховання в програмі діяльності громадсько активних шкіл в контексті підручника для керівника закладу освіти // Проблеми сучасного підручника. – 2013. – Випуск 13. – С. 177–185.
9. Педагогічний словник / за ред. М. Д. Ярмаченка. – К.: Пед. думка, 2001. – 514 с.

Якушко К.Г.*аспірант,**Переяслав-Хмельницький державний педагогічний університет**імені Григорія Сковороди;**асистент,**Національний університет біоресурсів і природокористування України**Науковий керівник: Калмикова Л.О.**кандидат педагогічних наук, доктор психологічних наук, професор,**Переяслав-Хмельницький державний педагогічний університет**імені Григорія Сковороди*

**ПЕРСПЕКТИВИ ДОСЛІДЖЕННЯ ФОРМУВАННЯ
ПРОФЕСІЙНО-ОРІЄНТОВАНОГО ІНШОМОВНОГО СПІЛКУВАННЯ
У СТУДЕНТІВ-ТЕХНІКІВ АГРАРНОГО ПРОФІЛЮ**

На сучасному етапі оновлення змісту освіти згідно із Законом України про вищу освіту і положеннями Болонської конвенції важливого значення набуває запровадження новітніх ефективних педагогічних технологій, зокрема професійного спілкування, моделювання навчальних комунікативних ситуацій, наближених до реальних та спроможних забезпечити і актуалізувати наявний у